आपञ्चदशपर्य्यन्तं बाल्यम् आ त्रिंशद्वर्षं कौमारम्। आ पञ्चाशद्वर्षं यौवनम् ततऊर्द्ध्वं वृद्धत्वमिति वेद्यकोक्तास्तत्रोऽवस्थाः। जीवमात्रस्य कौमारयौवनवार्द्धकरूपा अवस्थास्तिस्रः एवमन्येषामपि वस्तूनां तत्तत्क्षणभेदेनावस्थाभेदा उन्नेयाः। सर्व्वेषां पदार्थानां कालादिकृतपरिणामान्तरत्वेऽवस्थेत्युच्यते यथा नायकयोः "अवणाद्दर्शनाद्वापि मिथः संरूढरागयोः। दशाविशेषेष्वेषोऽप्राप्तौ पूर्व्वरागः स उच्यते" इत्युपक्रम्य "अभिलाषश्चिन्ता स्मृतिगुणकथनोद्वेगसंलापाश्च। उन्मादोऽथ व्याधिर्जड़ता मृतिरिति दशा कामदशाः" सा०द० उक्ता कामदशा दशविधाः। मल्लिनाथेन तु "दृङ्मनः सङ्गसङ्कल्पौ जागरः क्षयताऽरतिः। ह्रीत्यागोन्मादमूर्च्छाना इत्यनङ्गदशा दश" इत्यन्यविधा दश दशा उक्ताः।एवं दैन्यावस्था-कारुण्यावस्था-शोकावस्था-मदावस्थादयोपि।"रसावस्थः परं भावः स्थायितां प्रतिपद्यते" "भवेदभिनयोऽवस्थानुकारः स चतुर्विधः" इति च सा०द०। "अन्तर्मदावस्थइव द्विमेन्द्रः"रघुः। "अपवित्रः पवित्रो वा सर्व्वावस्थाङ्गतोऽपि" वा पुरा० "तस्मात् सर्व्वास्वस्थासु मान्याः पूज्याश्च पार्थिवाः"रामा० ३आकारे च। "कुम्भकर्णः कपीन्द्रेण तुल्यावस्थः स्वतुः कृतः" रघुः। [२स्थापने च।

अवस्थापन न० अव+स्था-णिच्-युक् ल्युट्। १निवेशने

अवस्थापित त्रि० अव+स्था-णिच्-कर्म्मणि क्त। १निवेशिते २स्थापिते च। [स्थापयित्वेत्यर्थे अव्य०।

अवस्थाप्य त्रि०अव+स्था-णिच्-युक् यत्। निवेशनीये ल्यप्।

अवस्थायिन् त्रि० अव+स्था-णिनि स्त्रियां ङीप्। अवस्थितियुक्ते।

अवस्थित त्रि०अव+स्था-क्त। १वर्त्तमाने २स्थिते "अन्यानपि प्रकुर्व्वीत शुचीन् प्रज्ञानवस्थितान्" "आधिश्चोपनिधिश्चैव" इत्युपक्रमे "दीर्घकालमवस्थितौ" इति च मनुः।

अवस्थिति स्त्री अव+स्था-क्तिन्। अवस्थाने

अवस्यन्दन न० अव+स्यन्द-ल्युट्। चरणे गहा० क।

अवस्यन्दनीयः तद्भवादौ त्रि०।

अवस्यु त्रि० अवोरक्षणम् इच्छति-क्यच्-उन्। रक्षणेच्छायुक्ते। "ब्रह्मारिरवस्युरसि दुवस्वान्" ता० ब्रा०। "ईलानामवस्यवे यविष्ठ" ऋ०२,६,६, "अवस्यवे स्वस्तिमिच्छवे" भा०"।

अवस्रंसन न०अव+स्रन्स-ल्युट्। १अधःपतने, २च्युतौ च।

अवस्रंसित त्रि०अव+स्रन्स-णिच्-क्त। १दलिते २पातिते च।

अवस्रम् त्रि० अवस्रंसते क्विप्। १भ्रंसनशीले २खण्डिते च।

अवस्रत् त्रि० अवोरक्षणमस्यास्य मतुप् मस्य वः। रक्षणयुक्ते।

अवह त्रि० न वहति वह-अच् न०ब०। नद्यादेःस्रोतःशून्ये १देशे "सव्याहृतो व्रजन्त्यनवेक्षमाणा यत्रोदकमवहं भवति तत् प्राप्य सकृदुन्मज्ज्यैकं जलाञ्जलिमुत्सृज्य नामगोत्रे गृहीत्वोत्तीर्य्यान्यानि वासांसि परिधायेति" आश्व० गृ०। "अवहं यत्र देशे नद्याः स्रोतो नास्ति तदिति" गु०त०रघु०।२सप्ततीयस्कन्धस्थे वायुभेदे च विष्टतिर्वायुशब्दे।

अवहत त्रि० अव+हन-कर्म्मणि क्त। अल्पाघातेन विलयीकृते

अवहति अव+हन-क्तिन्। अवघाते अल्पावघातेन विलयीकरणार्थे व्यापारे।

अवहनन न०अव+हन भावे ल्युट्। अवघाते धान्यादेः विलयीकरणसम्पादके १व्यापारे। अवहन्यतेऽनेन शोणितम् करणे ल्युट्। देहस्थे शोणितवहे स्थानभेदे २फुप्फुसे च। "वपावसावहननानाभिः क्लोम यकृत् प्लिहा" या० स्मृ० "अवहननं फुप्फुसः" मिता०।

अवहरण न० अव+हृ-ल्युट्। १स्थानान्तरनयने सैन्यानां युद्धस्थानात् शिविरस्थाने २नयने च।

अवहस्त पु० अवरं हस्तस्य एक० त०। हस्तपृष्ठे हेम०।

अवहार पु० अव+हृ-कर्त्तरि घञ्। १चौरे, २ग्राहनामके जलजन्तुभेदे (हाङ्गोर) च। भावे घञ्। ३निमन्त्रितविप्रादिभ्यो द्रव्यहरणे।४स्थानान्तरनयने सैन्यानां युद्धस्थानात् ५शिविरनयने च। "ततोऽवहारं सैन्यानां तव तेषाञ्च भारत!" भा०भी०प० ६विरामे ७निवृत्तौ च "क्रियतामवहारोऽस्माद्युद्धाद्ब्राह्मणसंवृतात्" भा०आ०प०।

अवहारक त्रि०अव+हृ-ण्वुल्। १स्थानान्तरनायके २निवारके २युद्धात् सैन्यादिनिवारके च। (हाङ्गोर)४जलजन्तुभेदे पु०।

अवहार्य्य त्रि०अव+हृ-ण्यत्। अवहरणीये १स्थानान्तरं नेये २अवश्यदेये। "आधिश्चोपनिधिश्चैव न कालात्ययमर्हति अवहार्य्यौ भवेतां तौ दीर्घकालमवस्थितौ" मनुः "अवहार्य्यौ भवेच्चैव सान्वयः षट्पणो दमः"मनुः। ३समाप्ये च।

अवहालिका स्त्री अवहलति अधःस्थित्वा ऊर्द्ध्वं स्पृशति अव+हल-विच्छेदे ण्वुल् टाप् अत इत्त्वम्। प्राचीरे हारावली। ["यच्चापहासार्थमसत्कृतोऽसि" गीता।

अवहास पु० अव+हस-घञ्। १सदुहासे २उपहासे च।

अवहास्य त्रि० अव+हस कर्म्मणि ण्यत्। उपहास्ये

अवहित त्रि० अव+धा-क्त। कृतावधाने सावधाने।